

Divrej Tora

Godina 11

Zagreb, šabat 14. listopada 2017. - 24. tišrija 5778.

Broj 1

<http://twitter.com/DivrejTora>

divrejtora@gmail.com

B"H

Šabat Berešit

Jeruzalem	16:29	17:45
Zagreb	17:55	18:54
Rijeka	18:02	19:01
Split	17:56	18:55
Dubrovnik	17:50	18:49
Vinkovci	17:45	18:43
Sarajevo	17:48	18:47
Doboj	17:48	18:47
B. Luka	17:52	18:50
Beograd	17:39	18:39
Novi Sad	17:41	18:42
Subotica	17:41	18:42
Zrenjanin	17:39	18:39
Niš	17:35	18:34
Beč	17:51	18:50
Frankfurt	18:19	19:18
Edison, NJ	18:01	19:00

Dnevni Zmanim za Grad Zagreb

Datum	utorak 17.10.2017.
Alot Hašahar	5:47
Najranije Talit	6:21
Nec Hahama	7:15
Najkasnije Š'ma	9:58
Zman Tefila	10:53
Hacot	12:41
Minha Ketana	15:51
Plag Haminha	16:59
Šekia	18:07
Cet Ha-kohavim	18:49

Paraša Berešit

(Berešit 1,1-6,8)

B-g u šest dana stvara svijet. Prvoga dana on stvara tamu i svjetlost. Drugoga dana On oblikuje nebesa, razdvajajući "gornje vode" od "donjih voda". Trećega dana On postavlja granice kopnu i moru, te daje nalog drveću i raslinju da iznikne iz zemlje. Četvrtoga dana On postavlja sunce, mjesec i zvijezde da mjere vrijeme i osvjetljavaju zemlju. Ribe, ptice i gmazovi stvoreni su petoga dana; kopnene životinje i ljudsko biće šestoga. B-g prekida s radom na sedmi dan, i posvećuje ga za dan odmora.

B-g oblikuje ljudsko tijelo od zemaljskog praha i udahne mu u nosnice „živu dušu“. Prvobitno, čovjek je jedna osoba, ali zaključivši da „nije dobro da je čovjek sam“, B-g uzima od

čovjeka „stranu“, oblikuje je u ženu, i spaja ih u bračnu vezu.

Adam i Eva su postavljeni u Edenski vrt. Dobili su zapovijed da ne jedu s „drвета poznavanja dobra i zla“. Zmija navede Evu da prekrši zapovijed, a ona podijeli zabranjeni plod sa svojim mužem. Zbog njihova grijeha dolazi zapovijed da će čovjeka zadesiti smrt, tako da će se vratiti u zemlju od koje je stvoren, i da će svaki uspjeh doći jedino kroz naprezanje i teškoće. Čovjek je proganjan iz Vrta.

Eva rađa dva sina, Kajina i Abela. Kajin se zavadi s Abelom i ubije ga, te tako postane lualica bez stalnog mjesta boravka. Adamu se rađa treći sin, Set, čiji je potomak u desetom koljenu Noah, jedini pravedan čovjek u pokvarenom svijetu. ■

Alija po Alija

Parašat Berešit

Prva alija- 34 p'sukim - 1:1 - 2:3

Ova alija sadrži prvi izvještaj o Stvaranju.

Koliko je star svijet?

Jedno tradicionalno gledište kaže da je prvi dan mjeseca *tišrea* godine 1., bio 6. dan Stvaranja, dan u kojem su stvoreni svi sisavci, uključujući i ljude. To je bio dan kad su Adam i Hava smješteni u Gan Eden; dan kad su jeli s Drveta spoznaje; dan kad su protjerani iz Gan Edena. Uz pretpostavku da su dani stvaranja bili dani koje mi poznamo (možda jesu, a možda i nisu bili, ali tu sad neće biti riječi o tome), možemo se vratiti na Dan 1 Stvaranja i datum 25. *elula*, prije nego što je godina 1 počela (nazovimo je Nultom godinom).

Postoji znatan broj mišljenja da izvještaj o Danu 1 Stvaranja počinje 3. *pasukom* Tore: „I B-g reče - Neka bude svjetlost“. Ali što je s prva dva *p'sukima*? Berešit (odnosno, u početku) B-g je stvorio Nebesa i Zemlju, a Zemlja je bila bezoblična i prazna ... Kada? Kada se dogodio Berešit?

Jedan način da se hvati stvaranje jest da se podijeli u dvije faze. Prvo je stvaranje nečega ni iz čega- *jeiš mei'ajin* - creatio ex nihilo. Tim činom B-žjeg stvaranja nastala su Nebesa i Zemlja - drugim riječima - sve postojeće, ali u jednoj kaotičnoj mješavini.

Materija i energija i vrijeme i priroda i ideje i zakoni prirode i tako zna što sve, bez funkcije i reda, očekuju drugu fazu stvaranja. Prva faza stvaranja sažeta je u prvom *pasuku* Tore; rezultat tog stvaranja nečega ni iz čega, opisan je u drugom *pasuku*.

Od trećeg *pasuka* vidimo opis druge faze stvaranja: stvaranje nečega iz nečega. B-g je zapovjedio toj stvorenoj mješavini da se počne razlikovati, da se izdvoji iz *tohu vavohu* i da preuzme zaseban identitet. Svjetlosti nije zapovjedbno da nastane u *Danu jedan* (prema ovom gledištu o Stvaranju), Berešit je već bio stvoren; svjetlost se izdvojila iz primordijalne mješavine i počeli su zakoni fizike koji se primjenjuju na svjetlost - na Dan jedan. Tako je i s ostatkom Tjedna stvaranja.

Kada je bio Dan jedan Stvaranja? Recimo, prije malo više od 5777 godina. Kad je bio Berešit? Tora ne kaže. To je, zapravo, besmisleno pitanje jer je i vrijeme bilo dio mješavine i nije bilo u funkciji sve do druge faze Stvaranja. Ne treba „čekati“ Dan 4 i razmještaj nebeskih tijela kako bi se razmotrilo pitanje vremena - *vajehi erev, vajehi boker* ... bit će dobro. Ali ne od Berešita. To je bilo prije nego je vrijeme dobilo smisao.

Raši

Raši navodi rabina Jichaka koji objašnjava zašto Tora počinje s Berešit, a ne s *micvot* i halahičkim tekstova u parašat Bo. On kaže da ćemo mi, ako nas narodi svijeta optuže za krađu zemlje Izraelove od drugih koji je okupirali kroz generacije, moći ukazati na događaje u povijesnim dijelovima Tore i vidjeti da B-g uzima zemlju od koga On hoće i daje je kome hoće.

Ali što se događa ako narodi svijeta ne prihvaćaju lekcije iz Tore? Možda nisu oni ti koje treba uvjeriti. Uzdamo se u proročansko vrijeme kada će svi narodi prepoznati B-ga Izraelovog i prihvatiti našu ulogu u ovom svijetu i naš odnos s Njim.

Mi smo ti koji trebaju vidjeti u

Tori da B-g sve nadzire. To vrijedi i za Židove koji smatraju da smo uzurpatori ovdje, a vrijedi i za one ponosne Židove koji smatraju da su postigli sve što je ovdje bez pomoći B-žje i bez njegova odobravanja. Prihvaćaju li Arapi i drugi ljudi ono što tvrdimo iz Tore, jedna je stvar. Da li mi, Židovi, stvarno vjerujemo da je ova zemlja naša? Jest. Ne bismo se trebali osjećati loše kad ističemo da je Erec Jisrael u našem posjedu.

Baal HaTurim i drugi ističu da *Sofei Teivot* - završna slova početne tri riječi Tore, tvore riječ *emet* - istina. Psalam 119: 160 kaže: *Roš d'vorha emet*, početak (glava) tvojih riječi je istina. Jedan od hasidskih velikana kaže ovako: autor će često staviti svoj znak na početak svoga rada. B-žji "pečat" je *Emet*, a pojavljuje se u prvom setu *Sofei Teivota*. Slično tome, izvještaj o Stvaranju završava s tri riječi čija se posljednja slova sriču: *emet*. Tako smo sad na tragu ideje po kojoj je čitav postupak Stvaranja natopljen B-žjom *istinom* bez koje svijet ne bi bio sposoban postojati.

Mjesec je smanjen, ali to je nadoknađeno - (a) svijetli i danju (ponekad - Sunce ne sjaji noću) i (b) ima bezbroj zvijezda kao "pratnju". Koliko god da su Sunce i Mjesec različiti, nama se čini da su točno iste veličine. Stvarnost je jedna stvar, ali naša percepcija je također stvarnost.

(nastavak s 2. stranice) **OU Israel's Torah Tidbits: Alija po Alija**

Levi

Druga aliya - 16 p'sukim - 2:4 - 19

Zatim imamo ponovno iznošenje procesa stvaranja, s naglaskom na Gan Eden, oblikovanje Adama, Adamovu dominaciju nad prirodom, njegovu prvu zabranu - jesti s drveta spoznaje dobra i zla.

„Nije dobro da čovjek bude sam“ objašnjeno je na različite načine, uključujući i to da je samo B-g jednina. Čovjek mora znati da, koliko god velik bi mogao postati i koliko god može postići, on nije B-g.

Sva stvorenja su dovedena pred Adama kao mogući „kandidati“ za partnera. Nitko nije bio pogodan, ali Adam im je svima dao ime (kao što ljudi stoljećima čine).

U prvom izvještaju o Stvaranju, čovjek je posljednji stvoren, te baš i nije svrha i fokus Stvaranja. U drugom izvještaju čovjek je fokus stvaranja.

Š'liši

Treća aliya - 27 p'sukim - 2:20 - 3:21

Tekst Tore nagoviješta da je Adam prvo stvoren kao kombinirano muško-žensko biće, a onda (još uvijek na dan šesti) on (oni) je (su) fizički odvojeni, kao Adam i Hava, s naredbom i izazovom ponovnog spajanja duhovno, emocionalno, i na neki način, i fizički - "i bit će jedno tijelo."

Zatim nam Tora zagonetno priča epizodu o Zmijinom mamljenju Have, o jedenju sa Drveta, o kazni za Zmiju, Havu i, na kraju, za Adama.

Grieh (grijesi) Adama i Have nisu tek osobni grijesi, nego, što je još važnije, pomažu nam definirati ljudsku narav.

R'vi'i

Četvrta aliya - 21 p'sukim - 3:22 - 4:18

Ova aliya počinje izbacivanjem iz Gan Edena, što se smatra i metaforom za redefiniranje uloge ljudi na ovom svijetu i njihovog (našeg) odnosa s B-gom.

Tora nastavlja s „rođenjem“ Kajina i Hevela i Kajinovima ubojstvom Hevela koje je uslijedilo nakon što su obojica pred B-ga donijeli svaki svoju žrtvu.

Prikazana je Kajinova kazna, njegova loza.

Moguće je da su od Kajina potekle drukčije vrste humanoida koje nisu preživjele Potop. To bi moglo objasniti neke fosilne nalaze.

Hamiši

Peta aliya - 28 p'sukim - 4:19 - 26

Ovaj dio sadrži priču o Lemehu, pra-pra-pra-unuku Kajinovom i njegovom slučajnom ubojici, o Lemehove dvije žene Adi i Cili. Tora spominje još Kajinovih potomaka i njihovu ulogu kao "prvaka" u raznim područjima ljudske djelatnosti.

Ovaj dio sadrži i Lamehovu žalopjku što je ubio Kajina.

Pažnje vrijedna među potomcima Kajinovima koji se spominju u Tori, jest sestra Tuval-Kajina, Na'ama. Raši (citirajući B'reišit Raba) kaže da je ona bila Noahova žena. Ono što je značajno jest to da Kajinovu lozu potop nije u potpunosti uništio. Iako govorimo da sve čovječanstvo, kao Bnei No'ah, potječe od Adama preko Šeita, s majčine strane nalazi se Na'ama i prije nje, Kajin.

Kao što znamo, Kajin i Hevel nisu rođeni na konvencionalan način. Šeit je prvi spomenut čovjek koji je začet i rođen na način kao svi mi. Njegovo rođenje se spominje na

kraju ove aliye.

Šiši

Šesta aliya - 24 p'sukim - 5:1-24

Nabraja se potomstvo od Adama preko Šeita (Seta) do Noaha i starost očeva kad im se rodio sin, te dob u kojoj su umrli. Ti brojevi nam pomažu sastaviti prvi dio naše vremenske skale. Iako se mnogo sinova i kćeri s ove liste rodilo praocima našeg svijeta, imenovan je samo predstavnik svake generacije. Neki kažu da je samo dugovječnost imenovanih zabilježena; prosječni muškarci i žene živjeli su mnogo kraće živote. Drugi kažu da je ljudski životni vijek prije Potopa, bio mnogo dulji.

Šiši završava spominjanjem Hanoaha koji je „uzet“ s ovog svijeta (vjerojatno ne smrću) u relativno mladoj dobi od 365 godina života.

Š'vi'i

Sedma aliya - 16 p'sukim 5:25 - 6:8

Metušelah je živio 969 godina, što je najdublja životna dob spomenuta u Tanahu. Prema tradiciji, umro je neposredno prije Potopa koji je zaustavljen za vrijeme sedam dana žalovanja. Nastavlja se nabranje generacija sve do Noahove pojave na sceni. Tora opisuje propadanje društva i B-žju „žalost“ što je stvorio čovjeka. Samo je Noah našao milost u B-žjim očima.

Haftara

31 p'sukim - Ješajahu - 42: 5-43: 10

Navi proglašava B-ga stvoriteljem neba i zemlje, što je odgovarajući odlomak za Šabat B'reišit. Opet iznova se naglašava svemoć Stvoritelja kao onog koji održava postojanje Svemira. Do nevolja Izraelovih doveo je naš nedostatak vjere u B-ga i naše udaljevanje od Tore i *micvot*. ■

Prevela i prilagodila Dolores Bettini

Rabbi Jack Abramowitz:

Tarjag - 613 zapovijedi

U ovom projektu namjeravamo jasnim i suvremenim jezikom razmotriti 613 zapovijedi. Predstaviti ćemo svih 613 micvos onim redom kojim se pojavljuju u Tori, usporedo s našim shvaćanjem razloga njihovog pojavljivanja. Pokazat ćemo gdje, kada i na koga se primjenjuju različite micvos, utvrditi gdje se u Talmudu i Šulhan Aruhu raspravlja o tim micvos, te dati druge relevantne informacije.

Primarni izvori za ovaj projekt su:

- Rambamov Sefer HaMicvos (iz 12. stoljeća). Ovaj rad prati redosljed njegove Mišne Tora (Jad hazaka) i zasebno navodi pozitivne i negativne zapovijedi.
- Sefer HaHinuh, anonimno djelo koje se obično pripisuje jednom od dva učenjaka pod imenom Rav Aharon HaLevi iz Barcelone (13. stoljeće). Ovo djelo prati Rambamov popis micvos, ali ih organizira prema paršama. Ovisno o izdanju Hinuha, micvos mogu biti organizirane kao pozitivne i negativne micvos unutar određene parše ili pak mogu ići strogim kronološkim redom.
- Sefer HaMicvos HaKacar, "skraćena" knjiga micvos, djelo je R. Yisroela Meira Kagana, Hofec Hajima (Chofetz Chaima, 20. stoljeće). Ova knjiga skraćuje Sefer HaMicvos na 77 pozitivnih i 194 negativnih micvos koje se mogu danas poštovati. (Uz te, ima i 26 micvos koje se može poštovati u Izraelu, no to nije bilo relevantno u vrijeme kada je Hofec Hajim sabrao ovo djelo.)

Postoje i druga djela poznata kao Sefer HaMicvos, mada se Rambamovo smatra "standardnim". Druga djela uključuju djela Rav Saadije Gaona (koji zapravo prethodi Rambamu), Sefer haMicvos HaGadol ("SMaG") i Sefer HaMicvos HaKatan ("SMak"). Od neprocjenjive je važnosti također i Nachmanidesa komentar Rambamovog djela.

1. B'Ša'a Tova: Obveza da muškarac ima djecu sa svojom ženom

Postoji samo jedna micva u sedri Berešis (i samo tri micvos u cijeloj Knjizi Postanka, daleko manje nego u bilo kojoj od pet knjiga Mojsijevih!). Redak 1,28 nam govori da je B-g blagoslovio Adama i Havu (Evu), i zapovjedio im da "budu rodni i množe se".

Razlog za tu micvu je jednostavan: B-g je stvorio svijet zato da bi ga se koristilo. Budući da ga je on načinio za čovjeka, to nalaže da bude ljudi! (Sefer HaHinuh navodi redak iz Izaije, 45,18, da je B-g stvorio svijet zato da bude naseljen.)

Micva o tome da se ima djecu je obavezujuća u svako vrijeme i na svakom mjestu, ali samo za muškarce (vidi Jevamos 65b-66a). Naravno, čovjek ovu micvu ne može ispuniti bez pomoći žene (koja, budimo iskreni, vrši većinu tog posla!), ali žene nisu dobile obvezu u vezi

toga, jer trudnoća i porođaj uključuju značajan rizik.

Kontekstualno, to je micva jedino sa svojim supružnikom. Čak i Ha'Ezer 1,1 počinje: "Čovjek je dužan oženiti se ženom kako bi bili plodni i množili se ..." Da, fizički je moguće imati djecu i van braka, ali to je pomalo poput posluživanja pečene svinje na Seder Pesahu - ono što čovjek čini ispravno na neki način je poništeno onime što čini pogrešno.

Obveza je imati sina i kćer, koji su, svako od njih, sposobno reproducirati se. (Beis Šamai smatra da je obveza ispunjena s dva sina, ali ovaj stav ne odražava konačni pravorijek.)

Ova se micva može naći u talmudskom traktatu Jevamos, počevši od stranice 61b, i u Šulhan Aruhu u Even Ha'zer 1. Ona je 212-ta od 248 pozitivnih micvi u Rambamovom Sefer HaMicvos i 43-a među 77 pozitivnih micvos koji se mogu ispuniti danas kao što je navedeno u Sefer HaMicvos HaKacar Hofec Hajima. ■

Neki ljudi pogrešno vjeruju da nar ima točno 613 zrna, što odgovara 613 micvos. Ovo se zabluda temelji na Talmudu u Brachosu 57a, koji navodi da je čak i najprostodušniji Židovi pun micvos, kao što je nar pun sjemenki. Očigledno, ono što se na ovom mjestu želi reći je da je vrlina Židova da vrše mnogo micvos, a ne da šipak ima 613 zrna. (Čini se da Malbim na Šir Haširimu 4,3 uzima ovo doslovnije kad kaže: "kao što nar ima 613 sjemenki ...", no čak i tada ima prostora da to smatra odmakom od doslovnog tumačenja. Valja spomenuti da je znanstvena studija na više od 200 narova iz šest zemalja utvrdila da je prosječan broj sjemenki doista 613!)

Rabbi Dr. Azriel Rosenfeld:

Šulhan Aruh

Šulhan Aruh ("postavljeni stol") skup je onih područja halahe - židovskog vjerskog prava - koja su danas primjenjiva. Sastavio ga je Rabi Yosef Karo iz Safeda (Izrael) otprilike 1560. godine, i postao je općeprihvaćen kao mjerodavan nakon što ga je Rabi Moshe Isserles iz Krakova (Poljska) oko 1570. godine nadopunio napomenama (poznatim kao Mapa - "stolnjak") iznoseći pravorijeke kojih se drže aškenaski Židovi.

Šulhan Aruh se sastoji od četiri dijela:

Orah hajim ("Način života") – svakodnevni zakoni, zakoni o suboti i blagdanima

Jore De'a ("Ono podučava znanju") - zakoni o hrani; odnosi s ne-Židovima; zelenaštvo; menstruacija i uranjanje; zavjeti i prisege; poštovanje roditelja i učenjaka; izučavanje Tore; dobrotvorno davanje; obrezivanje; prozeliti i robovi; Tora i svitci na dovratcima; novi usjevi; smjese; proenac; prinosi od kruha, usjeva i stada; zabrana; bolest, smrti, pokop i žalovanje.

Even Ha-Ezer ("Kamen pomoći") - zakoni o razmnožavanju, braku i razvodu

Hošen Mišpat ("Naprsnik odredbi") - zakoni u vezi sudaca i svjedoka; zajmovi i potraživanja; zastupnici, partneri i susjedi; stjecanja, kupnje i darovi; ostavština i baština; izgubljena i pronađena imovina; polaganje depozita, iznajmljivanje i zaduživanje; krađe, pljačke, štete i ozljede.

Svrha ovog niza tekstova je predstaviti sažetak sadržaja Šulhan Aruha koji može poslužiti kao uvod u daljnje izučavanje. Sažetak se temelji isključivo na Šulhan Aruhu i Mapi (obično se postupa po potonjem kada se međusobno razlikuju) i naglašava opća načela; oni izostavljaju mnoge pojedinosti i ne uključuje pravorijeke koji su dani u komentarima ili kasnijim kodeksima.

Treba naglasiti da se izjave u sažetku ne smiju tumačiti kao halahičke odluke, bez obzira koliko konačno bile formulirane. Kada su potrebne takve odluke, mora se konzultirati kvalificirani rabin.

Ovaj niz tekstova pripremio je rabin dr. Azriel Rosenfeld, koji je primljen u rabinsku službu od strane Rabbi Yitzchok Elchonon Theological Seminary na Yeshiva University-a. On je ravnatelj Centra za Automatizaciju istraživanja na Sveučilištu Maryland u College Parku, te bivši predsjednik Udruge ortodoksnih znanstvenika. Pisac je popularnog tečaja pregleda halahe, koji se temelji na Rambamovom sveobuhvatnom kodeksu Mišne Tora.

Textove će pratiti prijevod izvornog Šulhan aruha, *Free English Translation of The Shulchan Aruch: Jewish Code of Law*, kojega je na engleski preveo Jay Dinovitzer.

Dio I: Orah hajim

Poglavlje 1 – Spavanje, ustajanje i pranje

Čovjek ne bi trebao predugo spavati (vidi 4,16) i ne bi trebao leći na spavanje u smjeru istok-zapad (3,6; 240,17). Primjereno je biti tužan zbog uništenja Hrama i izgnanstva, te izraziti te osjećaje u molitvi; kraj prve, druge i treće trećine noći je posebno primjeren za takve molitve (1,2-4).

Čovjek treba imati na umu da ga B-g uvijek promatra; kada se ujutro probudi, treba odmah ustati i pripremiti se da služi B-gu (1,1;2,2). Treba se pokriti odjećom prije nego li ustane i voditi računa da odjevni predmet ne bude izvrnut naopako

(2,1.3.). Prvo treba obući desnu cipelu i izuti je na kraju (2,4-5) i ne bi trebao hodati bosonog (2,6). Trebao bi se ponizno držati i ne bi trebao prijeći ni četiri lakta nepokrivene glave (2,6).

Čovjek bi trebao provjeriti da li mu je potrebno da koristi nužnik (2,6; 3,17) i trebao bi se tamo pristojno vladati (3,2,4,12). U vezi prikladnih navika u toaletu vidi 3,1-3,5,7-11,13-16. Svakog jutra, i svaki puta nakon što je koristio nužnik, čovjek kaže blagoslov "...Koji je mudro stvorio čovjeka..." (4,1;6,1;7,1-4).

Kada čovjek ujutro ustane, on mora oprati ruke i reći blagoslov "...Koji nam je zapovijedio u vezi pranja ruku" (4,1). Čak i ako je bio budan čitave noći, ili ustao prije zore, ili

spava tijekom dana, on se mora oprati, no bez izgovaranja blagoslova (4,13-15). Vodu treba polijevati preko ruku tri puta (4,2); prvo treba oprati desnu ruku (vidi 4,10). Vodu ne bi trebalo izliti na zemlju, nego je se mora odložiti (4,8-9). Određene stvari koje se zahtijevaju kod pranja ruku prije jela, u vezi količine i vrste vode, te načina polijevanja (vidi pogl. 12), nisu nužne kada se ujutro pere; vidi 4,1,6-7,11-12,22. Neki također ujutro peru i usta (4,17); u vezi brisanja lica vidi 4,20. U vezi stvari koje ne bi trebalo doticati prije (ili čak i poslije) pranja ruku vidi 4,3-5,21. U drugim situacijama, kao prilikom odlaska na zahod, koje zahtijevaju pranje ruku vidi 4,18-19,23. ■

Teme za razmatranje uz šabatni stol

Odbijanje i zločin

U knjizi Istočno od Edena (*East of Eden*), pisac J. Steinbeck govori o univerzalnoj prirodi priče o Kajinu i Hevelu:

Mislim da je ovo najpoznatija priča na svijetu, jer to je priča svih ljudi. Mislim da je to simbolička priča o ljudskoj duši ... Najveći užas kojeg dijete može doživjeti jest da ono nije voljeno, a odbacivanje je pakao kojeg se ono boji. Mislim da su svi na svijetu, u većoj ili manjoj mjeri doživjeli odbacivanje. A s odbacivanjem dolazi gnjev, a uz gnjev neki oblik zločina, kao osveta za odbacivanje, a sa zločinom krivnja - i to je priča o ljudskom rodu.

Tema o bivanju "izabranim i odbačenim" ponavlja se kroz Sefer Berešit. Reagiraju li svi oni koji su odbijeni na način kako je to opisao Steinbeck? Je li moguće iskoristiti odbijanje kao katalizator za pozitivne postupke, a ne negativne?

U priči o Kajinu i Hevelu, Hashem odbacuje li Hašem Kajina, ili samo njegovu prinosa? Što je to kod Kajina ili njegovog prinosa izazvalo nezadovoljstvo Hašema? I na kraju, zašto je Kajin iskalio svoj bijes na Hevela, a ne na Hašema? *Vidi Kajinovu žrtvu odbijenu i Kajin - namjerni ili nenamjerni ubojica.*

Tehnologija i moral

Zagonetna priča o Lemehu i njegovim ženama dotiče se mnogih

pitanja, uključujući pitanja o krivnju i sili pokajanja, lošu stranu poligamije i opasnosti tehnološkog napretka.

- Koja je kazna gora - krivica savjesti ili tjelesna kazna? Pogledajte što Seferovno kaže na ovo pitanje u svojoj analizi Lemehovog monologa.

- Postoji li korelacija između tehnološkog napretka i morala društva? Koliko često znanstveni napredak promiče etičko ponašanje? Koliko često to dovodi do njegovog pogoršanja? Pogledajte kako Ramban, HaKetav VeHakabbalah i Cassuto obrađuju ova pitanja u svom viđenju Lemehovog monologa. ■

Rabbi Shaul Rosenblatt:

Stvaranje znači da svijet ima smisao

Ovaj odlomak govori o šest dana stvaranja, Edenskom vrtu, prvoj pogrešci čovječanstva, posljedicama i izgonu, Kainu & Abelu, deset naraštaja do Noaha, uvodu u Potop & odluci o uništenju čovječanstva.

Uvijek me, kada čitamo početak Knjige Postanka, preplavi značaj ideje stvaranja. Jednostavno rečeno, činjenica da je svijet 'stvoren' znači da on ima svoj smisao.

Jer uza sva nastojanja egzistencijalističkih filozofa da daju sve od sebe kako bi otkrili smisao u slučajnosti, ona jednostavno ne postoji. Ljudsko biće u osnovi nije drugačije od mrkve ako svemir nije stvoren.

Da budem jasan - činjenica što netko ne želi da život bude besmislen je, po mom sudu, vrlo loš razlog da se vjeruje u B-ga. B-g postoji ili ne postoji. On za mene neće postojati kada kraju dođe moje vrijeme na ovome svijetu, kao što neće postojati niti za Richarda Dawkinsa kada on dođe svome kraju. On postoji za nas obojicu ili ga nema ni za jednoga od nas. Vjerovanje u B-ga stoga što to čini život podnošljivijim zapravo je čisti ateizam s flasterom religije. Ja sam pobornik toga da je uvijek bolje suočiti se sa stvarnošću koliko god ona neprijatna bila - nego živjeti u ugodni iluzije. Pretvarajući se da B-g ne postoji samo će odgoditi posljedice vlastitih postupaka. A pretvarajući se da postoji

neće vam vrijediti ništa jednom kad vas ne bude.

No pretpostavimo li za trenutak da je ovaj svemir istinsko djelo stvaranja, to ima vrlo značajne posljedice. To znači da postoji smisao mog postojanja; to znači da moj uspjeh ili to što ga nema imaju važnost; to znači da se svijet može promijeniti i postati bolje mjesto; i to znači da unatoč toga što moja masa čini manje od jednog milijarditog od milijarditog od milijarditog od milijarditog od milijarditog od milijarditog dijela ovog ogrom-

nog svemira, ja sam i pored toga važan.

Zaista je predivno na ovakav način započeti Bibliju - s takvom porukom nade. Svemir ima smisla; a mi, ljudska bića, stvoreni smo na Bžju priliku tako da možemo biti partneri s njime u izgradnji ovog svijeta. Jednostavno ne može biti boljeg početka knjige od ovoga. Kao što sam rekao, dobar početak ne čini to istinitim. Ali ako jest, ova poruka je nevjerovatno ohrabrujuća i nadahnjuje nas poletom. ■

Rabbi David Stav:

Uloga čovjeka

Ovog šabata, započinjemo ponovo sa Berešit. Osjećaji koji nas obuzimaju kada obnavljamo svoje učenje Tore su dosta kompleksni. S jedne strane, te su priče većini nas poznate. Mnogi od nas učili su ih u školi. Možda su se neki od nas upoznali s njima i u vrtiću. Za neke od nas to su priče koje slušamo svakog šabata u sinagogi. Ako je tako, što bismo još mogli naučiti iz njih?

Može nam se činiti da je čitanje istih tekstova iz godine u godinu prilično dosadno. Pa ipak, istovremeno je sjajno znati da možemo početi iznova. To nas podsjeća na to kako svaku novu godinu, nakon Jom kipura, započinjemo znajući da za sobom ostavljamo prošlu godinu sa svim njenim postignućima i nedostacima te da se usmjeravamo na izgradnju nove i bolje budućnosti za nas.

Slično tome, kada učimo Toru i uvijek iznova čitamo njena poglavlja, naš sadašnji susret sa Hašemom

vom riječi i način na koji nam je ona otkrivena danas, razlikuje se od onoga što smo otkrili i naučili prethodnih godina. Može biti da u tome leži tajna zašto svake godine obnavljamo ciklus čitanja Tore, počevši od Berešita. Na taj način spoznajemo da možemo imati sasvim nov početak, ne samo u našim osobnim životima s našim obiteljima, već i u učenju Tore.

Parša Berešit fokusira se na izvještaj o stvaranju koje je trajalo šest dana i nakon kojeg je uslijedio šabat. Jedan se izraz osobito često ponavlja u opisu tih šest dana stvaranja: „I Hašem je vidio da je dobro“ (taj se izraz koristi na kraju svakog dana stvaranja, osim ponedjeljka). Pa ipak, nakon opisa onoga što se dogodilo u petak, tekst kaže: „I Hašem je vidio sve što je stvorio, i bilo je veoma dobro.“

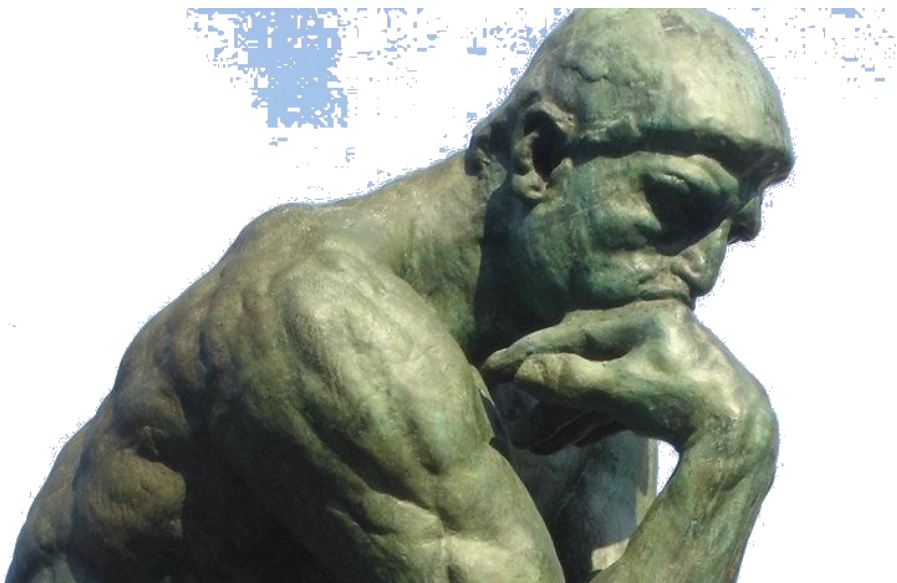
Ako je tako, svijet nije samo dobar. On je veoma dobar. Rabini također objašnjavaju da Tora koristi izraz „veoma dobro“ u slučaju pe-

tka, zato što time sugerira da su „čovjekove osobine uvećale sve stvoreno, jer su one veoma dobre“. Drugim riječima, čitav svijet je dobar, no on sadrži i nešto jedinstveno, a to je čovječanstvo koje, zahvaljujući svojim sposobnostima i kvalitetama, nadmašuje sva druga stvorenja i kao rezultat toga, smatra se „veoma dobrim“.

Samo nekoliko stihova kasnije, nailazimo na sljedeće riječi: „A Hašem, Svemogućí, rekao je 'nije dobro da čovjek bude sam. Načinit ću mu pomoć kao što je on (*ezer k'negdo*).“ Ako smo do ovog trena utvrdili da je svijet savršen i da su sva stvorenja dobra, a da je čovjek čak 'veoma dobar', sada shvaćamo da to zapravo nije slučaj. Odjednom, Hašem kaže da jedna stvar u Njegovom svijetu nije dobra – čovjekova samoća.

Na tom mjestu malo zastajemo i to iz dva razloga: Do sada smo vjerovali da je sve bilo dobro, a sada vidimo da nije tako. Štoviše, upravo smo pročitali da je „Hašem stvorio čovjeka na svoju sliku, muško i žensko ih je stvorio.“ Tekst jasno kaže da je Hašem stvorio i muškarca i ženu, i odmah zatim blagoslovio ih je blagoslovom plodnosti i umnažanja, te podređivanja svijeta sebi. Sada, odjednom, otkrivamo da je čovjek stvoren kao usamljeno biće koje uopće nije bilo u tako savršenom stanju, te da mu sada valja pronaći *ezer k'negdo*.

Neki od naših rabina tumače da

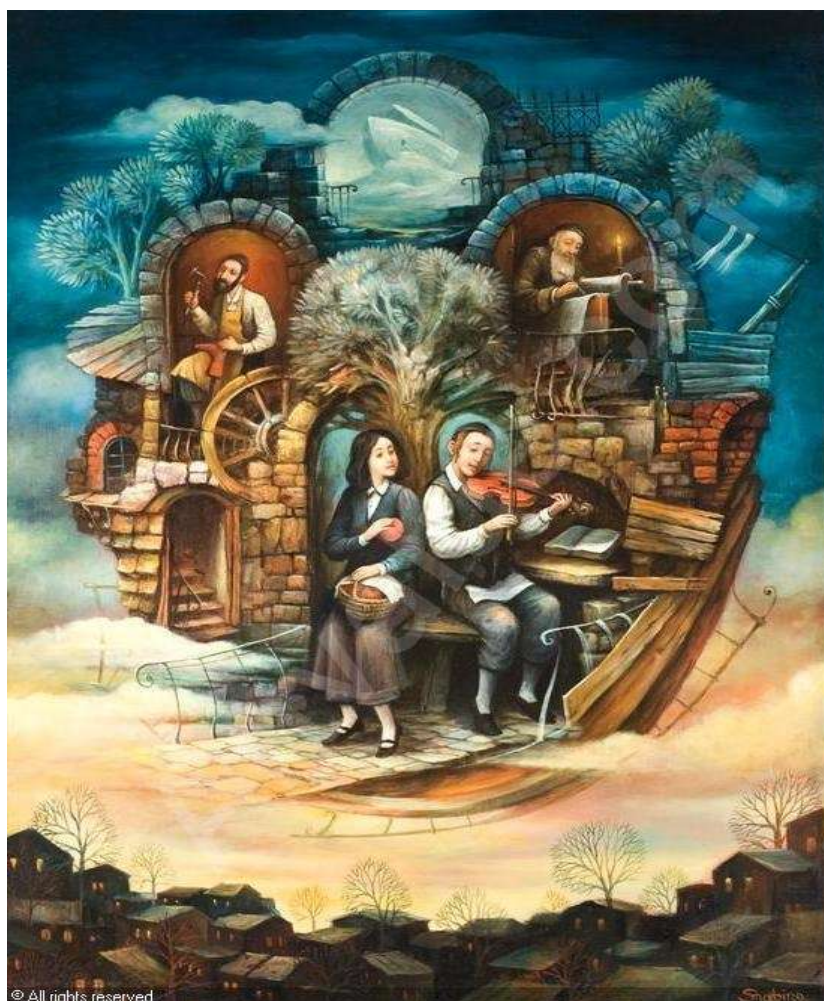
(nastavak s 8. stranice) **Rabbi David Stav: Uloga čovjeka**

kada tekst kaže da ih je „muško i žensko stvorio“, to je samo izlaganje principa koji će se materijalizirati tek kasnije u priči. Uistinu, kažu oni, čovjek je stvoren sam, a njegova *ezer k'negdo* stvorena je kasnije. Zato je, tek nakon što su oboje stvoreni, Hašem rekao da je sve „veoma dobro“. Ipak, jednostavno čitanje teksta upućuje na nešto drugo.

Možemo pokušati razumjeti te stihove ovako: opis „veoma dobro“ kojim Hašem opisuje svijet koji je stvorio, predstavlja božansku perspektivu. Istina je da je B-g sve stvorio savršenim. Priroda koja obiluje cvijećem, drvećem, pticama i raznim životinjama svih boja, oblika i veličina, nevjerojatno je divna. Ljudi također postaju dio te prirodne raznolikosti i tako dobivaju opis „veoma dobro“.

Čovjek je sofisticirano stvorenje sa impresivnim kognitivnim, komunikativnim, kreativnim i administrativnim vještinama. Možda je čovjekovo zajedništvo sa ženom stvoreno zajedno s njim, kao dio prirode, sistema u kojem sva bića dolaze u paru. No, za sva druga bića, savršenstvo stvaranja postignuto je u trenutku kada su oni sami stvoreni i kada su primili svoj identitet, dok je za čovjeka stvaranje samo početak.

Čovjekova perspektiva je mnogo drugačija od perspektive ostalih stvorenja. On je zapravo rođen u svijet koji nije „veoma dobar“. To je svijet kojem je potrebno usavršavanje, promjena; svijet u kojem napredak i ono što je stvoreno postavljaju

kamen temeljac čovjekovog postojanja. Kako bismo razumjeli čovjekovu ulogu u svijetu, najprije moramo pogledati onu stranu čovječanstva koja „nije dobra“. Za razliku od ostatka svijeta koji je svoju svrhu ispunio jednostavnim dolaskom u postojanje, čovjekova uloga započinje onda kada shvati da je rođen u svijet koji „nije dobar“, te da je on ovdje da ga „popravi“.

Početak tog „popravljanja“ leži u najtemeljnijem dijelu postojanja čovječanstva, a to je zajedništvo između muškarca i žene. Za razliku od svih drugih bića, ljudi nisu stvo-

reni kao muško i žensko samo zato da bi se razmnožavali i punili svijet novim ljudima koji će održati ljudsku vrstu u postojanju. Čovjek mora graditi obitelj sa *ezer k'negdo* (pomoći kao što je on). Muškarac i žena zajedno stvaraju novu realnost koja je utemeljena na njihovim različitostima i raspravama. Onaj „ne tako dobar“ dio ljudske samoće definira glavni zadatak koji je povjeren čovjeku – objaviti dobrotu kroz izgradnju obitelji, koja je početak gradnje boljeg svijeta. ■

Prevela Anja Grabar

[na engleski preveo Ilan Yavor]

Rabbi Ephraim Buchwald:

Hebrejska priča o Stvaranju i usporedne priče drugih civilizacija

Ovo tjedna parša, parša Berešit, prva je parša knjige Postanka, prve knjige Tore. Ta se knjiga otvara poznatim riječima (Postanak 1,1): „Berešit bara Elokim et ha'šamajim, v'et ha'arec,“ „U početku, stvori B-g nebesa i zemlju.“ Za Židove, kršćane i muslimane, te riječi predstavljaju ne samo povijesni zapis o rođenju svijeta, već i srž njihovog vjerskog sistema.

Međutim, opis stvaranja koji je dat u hebrejskoj Bibliji, postavlja mnoga teška pitanja za vjernike. Među njima možda prednjači kontradikcija između biblijskog izvještaja o stvaranju i teorije o evoluciji, no otvaraju se i druga izazovna pitanja, osobito ona utemeljena na izvještajima o stvaranju koje nalazimo zabilježene u drugim drevnim civilizacijama, naročito u onoj babilonskoj.

Dok su mnogi upoznati sa epom o Gilgamešu, babilonskoj verziji priče o potopu, samo je nekolicini poznat ep o stvaranju pod nazivom „Enuma Eliš“, što su ujedno i prve riječi te babilonske priče o stvaranju, koje znače „u vrijeme dok visina.“ Enuma Eliš, babilonski mit o stvaranju, pisan je starim babilonskim jezikom

i to na sedam glinenih pločica od kojih svaka sadrži 115 do 170 redaka teksta, ukupno oko 1000 redaka teksta. Osim većine pete pločice, tekst je gotovo kompletno sačuvan.

Prva pločica započinje riječima:

U vrijeme dok visina još nije imala ime,

I dok zemlja nije nosila ime,

Drevni Apsu, koji ih je rodio,

I kaos, Tiamat, njihova majka,

Njihove su vode izmiješane,

I još nije bilo polja, ni močvare se nije moglo vidjeti;

Kada nijedan od bogova još nije pozvan u postojanje.

Babilonski ep o stvaranju tvrdi da prije formiranja nebesa i zemlje, nije postojalo ništa osim vode. Te vode predstavljene su drevnim bogom Apsuom, bogom slatke vode, i božicom Tiamat, božicom slane vode. Miješanjem njihovih voda, iznjedreno je božansko potomstvo. Ti no-

vostvoreni bogovi uzrokovali su veliku pomutnju. Stariji bogovi pokušali su ih uništiti, ali u tome ih je spriječio mudri bog Ea. Na kraju se podigao drugi bog, Marduk, koji je ubio Tiamat i od njenog mrtvog tijela oblikovao zemlju. Tada je uspostavljen Babilon kao prebivalište glavnih bogova, a Marduk je postao kralj nad svim bogovima.

Jedan od najznačajnijih poznavatelja drevne povijesti Bliskog Istoka bio je profesor Nahum Sarna (1923-2005). Sam je bio tradicionalni Židov te je napisao važno djelo koje nosi naslov „Razumijevanje Postanka: Nasljeđe biblijskog Izraela“. U prvim poglavljima svoje knjige, prof. Sarna ističe brojne ključne razlike između babilonskog i biblijskog izvještaja o stvaranju. On piše:

Hebrejski izvještaj kaže nam nešto o prirodi jednog B-ga koji je Stvoritelj i suvereni vladar svijeta i čija je volja apsolutna. Kaže da je B-g izvan oblasti prirode koja Mu je u potpunosti podređena. Ne postoji mit o Njemu, nema priča o događajima iz Njegovog života. Magija nema ulogu u slavljenju Njega. Priča nam također kaže nešto i o prirodi čovjeka, bića stvorenog na B-žju slicu, obdarenog dostojanstvom, čašću i beskonačnom vrijednošću, u čije je ruke B-g povjerio vlast nad svim stvorenim. Na kraju, izvještaj nam govori nešto i o biblijskom konceptu realnosti. On proglašava temeljnu dobrotu života i univerzalni moralni poredak ljudskog društva.

Iako naizgled postoji paralela između babilonskog epa i biblijskog izvještaja s obzirom na ključnu ulogu vode, te dvije priče o stvaranju

(nastavak s 10. stranice) **Rabbi Ephraim Buchwald: Hebrejska priča o Stvaranju i usporedne priče**

su značajno različite. Čini se kao da je čitava svrha Enuma Eliša da potvrdi ulogu Marduka kao kralja nad svim bogovima. Profesor Sarna ističe da, kao izraziti kontrast tome, biblijska priča o postanku uopće ne spominje B-ga koji je kralj nad svim, kao niti bilo kakve bitke između Svemogućeg i drugih sila. Ta razlika ne samo da je literarno značajna, već je i teološki revolucionarna. Zato u hebrejskom izvještaju nema B-žje biografije, niti priča o stvaranju igra neku političku ulogu u uspostavljanju B-ga kao kralja. Također nema spomena Izraela, Jeruzalema ili Hrama, niti postoji bilo kakav pokušaj da se utemelje neki nacionalni ili institucionalni ideali. Nadalje, nema nikakvih spomenutih rituala židovske religije kojima bi se utvrdila pozicija B-ga kao glavnog vladara. Iz tog razloga, biblijski izvještaj predstavlja potpuni odmak, ne samo od bliskoistočnih tradicija, već i od svih drugih drevnih tradicija koje su se razvile do toga vremena.

Ponovo, u svom neponovljivom stilu, profesor Sarna piše:

Hebrejski izvještaj je neusporediv zbog svoje nevjerovatne jednostavnosti. On ne spominje rođenje ili biografiju B-ga. Čak ni ne započinje tvrdnjom o postojanju B-ga. Takvo što bilo bi nezamislivo u to vrijeme. Za Bibliju, postojanje B-ga ne treba dokaze, baš kao ni postojanje samog života. Hebrejski koncept B-ga je sadržan u tekstu, a ne formuliran apstraktno i eksplicitno. Cijela Biblija je zapravo svjedočanstvo o iskustvima pojedinaca i naroda sa božanskim. Stoga, knjiga Postanka započinje odmah izvještajem o kreativnoj aktivnosti B-ga koji prethodi svemu što postoji.

Za profesora Sarnu, tema stvaranja koja je tema prvih poglavlja Biblije, koliko god važna bila, služi samo kao uvod u centralni motiv Biblije, a to je izlazak iz Egipta. Sarna kaže, „B-žje djelovanje u povijesti, a ne Njegova uloga Stvoritelja, dominira u biblijskoj misli.“

Svrha priče o stvaranju prema mišljenju dr. Sarne nije opisati kako je svijet nastao ili opisati porijeklo fizičkog svijeta. Vezano uz to, dr. Sarna objašnjava:

Postanak je samo uvod u povijesnu dramu koja se razotkriva na stranicama Biblije. Ona glasno i nedvosmisleno proglašava apsolutnu podređenost svega stvorenog vrhovnom Stvoritelju koji može prirodne sile koristiti kako bi ispunio svoja moćna djela u povijesti. Ona potvrđuje da je temeljna istina cijele povijesti to da je svijet pod nepodijeljenom i neizbježnom suverenom vlašću B-ga.

Za profesora Sarnu, glavna svrha izvještaja o stvaranju je zabilježiti događaj koji je „uveo u povijesni

proces i koji nas uvjerava da iza svega stvorenog postoji božanska svrha koja se razotkriva na sceni čovječanstva.“

Iz tog nevjerovatnog biblijskog isječka poznatog kao priča o postanku, vidimo da Tora nije samo drevni mit koji su ljudi koristili kako bi objasnili prirodne fenomene ili umirili one koji su bili uplašeni ili neupućeni. Ona je biblijski izvještaj stvaranja koji ne sadrži apsolutno nikakvu mitologiju u klasičnom poganskom smislu. Umjesto toga, riječ je o priči o stvaranju koja služi kao uvod u najvažnije etičke i moralne doktrine koje su ikada dane ljudskoj rasi.

Mnogo važnije od toga da je B-g Stvoritelj ljudske rase i fizičkog svijeta, jest to da je B-g stvorio ljudska bića, darujući ih moralnom savjesti, kako bi svojim dobrim i plemenitim djelima mogli obogatiti i posvetiti svijet koji je On stvorio.

Neka biste bili blagoslovljeni. ■

Prevela Anja Grabar

Rabbi Yssocher Frand:

Kruh s neba I nijemi svjedok

„Onaj koji vas je hranio manom u pustinji... kako bi vas iskušao.“ (Devorim 8,16)

Svi znamo da je život kušnja. Borimo se kako bismo zaradili za život, podigli djecu, izgradili svoje zajednice. Ništa ne dolazi lako, a naša je kušnja u tome da se sa teškoćama i frustracijama izborimo na najbolji mogući način.

No, što kada bi nam svi uvjeti za život bili servirani na srebrnom pladnju? Kako bi to bilo divno! Više ne bismo trebali brinuti o tome kako djeci platiti školarinu ili kako platiti novo krovništvo. Što kada bi nam odgovori na sve naše potrebe padali kao mana s neba? Bismo li to smatrali kušnjom? Teško. Smatrali bismo to blagoslovom. Međutim, izgleda da Tora kaže drugačije.

Tek što je židovski narod izašao iz Egipta, počeli su se žaliti (Šemot 16,3), „Da smo barem pomrli od B-

žje ruke u zemlji egipatskoj gdje smo sjedili kraj lonaca s mesom i gdje smo jeli kruha koliko smo htjeli; a vi ste nas sada doveli u ovu pustinju da cijelu zajednicu pomorite glađu.“

„Evo učinit ću da vam s nebesa pada kruh,“ odgovorio je Hašem (16,4). „Neka narod izlazi i neka svatko skupi koliko mu treba za jedan dan, kako bih ih iskušao i vidio hoće li slijediti Moju Toru ili neće.“

Komentatori Tore čude se ovoj vrsti kušnje. Što bi moglo biti bolje od toga da svakog dana imaš sve svoje potrebe ispunjene? To je kušnja? Pa to je blagoslov!

Raši objašnjava da je Hašem mislio na zakone koji su bili vezani uz manu. Čovjek nije mogao pohraniti manu za sljedeći dan. Morali su sakupiti dvostruku porciju petkom. I tako dalje. To je bila kušnja. Hoće li

se židovski narod pridržavati zakona o mani?

Ta se kušnja spominje također i u parši *Eikev*, „Onaj koji vas je hranio manom u pustinji... kako bi vas iskušao.“ Sferno objašnjava da je kušnja bila u tome hoće li Židovi i dalje slijediti Toru sada kad više nisu morali brinuti o svom preživljavanju.

Da, postoji velika kušnja u „kruhu koji pada s neba.“ Obilje bez truda je vrlo opasna stvar. Dolazi sa mnoštvom slobodnog vremena i slobode djelovanja. Što radimo s tim vremenom i sa tom slobodom? Koristimo li ih kako bismo kušali ono što nam je zabranjeno? To je velika kušnja mane.

Svi smo svjesni kušnje koju pred čovjeka stavlja siromaštvo. Svjesni smo kušnji i nevolja siromaha. Međutim, kaže Sferno, obilje također dolazi sa velikim kušnjama. Ono stavlja veliku odgovornost na čovjeka. To je kušnja mane, i to je kušnja za mnoge Židove u ovim vremenima obilja.

Chovos Halevavos piše u Ša'ar Habitahon da je jedan od razloga zbog kojih ljudi, za razliku od ptica i drugih životinja, moraju ulagati velik trud u to da zarade za život, taj da moraju kontrolirati svoj zli nagon (*jecer hara*). Kada bismo imali previše vremena u našim rukama, ne bismo bili sposobni oduprijeti se iskušenjima koja naš zli nago stavlja pred nas. Kao što to već jest, mi smo većinu vremena ili prezauzeti, ili

(nastavak s 8. stranice) **Rabbi Yissocher Frand: Kruh s neba i nijemi svjedok**

preumorni. Pa ipak, i tada nam se teško oduprijeti iskušenjima.

Magid iz Mezritcha jednom je rekao da ljudi koji se suočavaju sa nevoljama, bolestima ili smrtnim opasnostima, svi postaju religiozni. Svi dolaze u *šul*. Mole redovito. Izgovaraju psalme sa suzama koje im klize niz lice. Velikodušno daju milostinju. No, kada stvari idu dobro i predobro, misle li ljudi na Svemogućeg? U tome je kušnja mane.

I zapisat ćeš ih na dovratnicima svojih domova i na kapijama svojim. (Devarim 11.20.)

Mezusa stoji na vratima poput stražara, pored nje prolazimo svaki puta kada ulazimo i izlazimo iz prostorije. Na što trebamo pomisliti dok gledamo u *mezuzu*? O čemu trebamo razmišljati kada ugledamo slovo *šin* na njenom kućištu i kad nas ono podsjeti na sveti svitak koji se u njoj nalazi?

Ramban nam na kraju svog iznošenja zakona o *mezuzi* kaže da razmišljamo o svetoj prirodi Svemogućega. To će nas nadahnuti da se trgnemo iz svog sna i shvatimo da na ovome svijetu ništa nije stalno izuzev Svemogućega, Njegove Tore.

Zašto nas *mezusa* podsjeća na ove ideje?

Možda zbog toga što je *mezusa* nijemi svjedok pada, te tijeka povijesti i zbivanja ljudskog roda. Pomislite na *mezuzu* neke stare sinagoge ili nekog drugog časnog zdanja. Ona tamo stoji obješena desetljećima ako

ne i stoljećima. Ona je vidjela novorođenčad koju donose u *šul* da bi ih obrezali, a vidjela je i te iste ljude ostarjele kako ih dovode u *šul* da bi za njih održali posmrtni govor i pokopali ih. Ona je vidjela pokoljenja kako dolaze i odlaze. Vidjela je kako se kraljevstva uspinju i padaju. Vidjela je rađanje ideologija i njihov nestanak.

Samo u prošlom stoljeću naša hipotetska *mezusa* vidjela bi humanizam, kapitalizam, socijalizam, egzistencijalizam, I kako svaku od tih ideja prihvaćaju za životne filozofije, a potom gube vjeru u njih. Vidjela bi uspon Sovjetskog saveza i komunizma njegov sramotan slom. Stvaranje Trećeg Reicha tisućgodišnjeg Reicha, njegovo provođenje holokausta nad Židovskim narodom te njegov konačni poraz i uništenje. Vidjela bi rađanje Izraela i njegovo sazrijevanje.

Kada je u devetnaestom stoljeću uvedena željeznica ljudi su smatrali da je ta nova tehnologija toliko savršena da se nikada neće promijeniti. Željezničke kompanije prodavale

su korporativne dionice za stoljeća unaprijed. A gdje su sve one danas? Na odlagalištu starog željeza zajedno s njihovim zahrđalim tračnicama.

Ljudska su bića uvijek u potrazi za besmrtnošću. Ovaj pronalazak, ova ideja, ovo zdanje, ova knjiga **ovo će** dohvatiti tu nedostižnu besmrtnost, ona će odoljeti testu vremena, ona će trajati vjekovima, ona će me učiniti besmrtnim. No to ne funkcionira.

Tora nam kaže (Bamidbar 32,42). *"I Novah otide i osvoji Kenas i njegova predgrađa i nazva ga (lah) Novah po sebi."* Po pravilima hebrejske gramatike riječ *lah* treba završiti s *mapik he*, oznakom naglaska, međutim on ne završava tako. On završava sa slabim *he*. Midraš nam kaže da nam slabo *he* daje do znanja da grad nije potrajao. On je na kraju bio uništen.

Zašto Tora smatra važnim da nam obznani tu informaciju? Razlog je to da nas podučí uzaludnosti besmrtnosti. Novah je želio sebe učiniti besmrtnim stvarajući nešto trajno - ni više ni manje nego jedan čitav grad! - i okrunio ga je svojim vlastitim imenom. No nije uspio. Grad je bio uništen, a njegovo bi bilo zaboravljeno da nije spomenuto u Tori.

Sve se neprestano mijenja. Ništa nije stalno. Jedino Svemogućí i Njegova Tura su stalni. *Mezusa* to može posvjedočiti. ■

Prijevod: Anja Grabar/V. Ivanuša

Rabbi Berel Wein:

Povratak šabatu

Tijekom ovog razdoblja promišljanja, postoji jedna tema koja se, po mom mišljenju, ističe. A to je tema štovanja šabata u Židovskom svijetu. Rabini Talmuda šabat su stavili na čelo svih zapovijedi, i zapravo kao magnet Židovskog identiteta. Svetkovanje šabata sa sobom je donijelo međusobno povjerenja i suradnju u svim društvenim i vjerskim stvarima u Židovskom životu.

Tijekom posljednja dva stoljeća Židovske povijesti, prvo u istočnoj Europi, a potom u SAD-u i Zapadnoj Europi, šabat je skliznuo daleko van domašaja milijuna Židova. Bilo je mnogo razloga za tu pojavu - financijskih, promjena mjesta imigracije i nove zemlje prebivališta, neupućenost u Židovsku povijest, privlačnost militantno sekularnog društva koje je navodno bilo val sutrašnjice, itd.

No, u konačnici je odsustvo šabata neumoljivo vodilo u asimilaciju, mijesane brakove i gubitak Židovskog identiteta, samopoštovanja i obiteljske strukture. Subota je postala utozak za većinu američkih i zapadno-

europskih Židova. Umjesto da bude dan odmora, obiteljskih veza, te fizičke, mentalne i duhovne obnove, ona je postala dan za kupnju i vožnju automobilom. Šabat je u potpunosti iščezao iz života i planova većine američkih Židova.

Velike sinagoge, posebice neortodoksne, ostale su je uglavnom prazne na šabat jer su Židovi radije igrali golf nego se posvećivali molitvi i učenju. Čak i očajnička mjera službenog dopuštanja Židovima da dođu automobilom u sinagogu na šabat nije uspjela spasiti sinagogu i svakako je pridonijela mrtvački zvonima za šabat. Nestanak šabata, kao onog jednog obilježja Židovskog društva koje ga najviše ujedinjuje, imao je za posljednicu slomljenu, zbunjenu i duhovno praznu Židovsku zajednicu.

U Izraelu, iako štovanje šabata svakako nije sveopće, šabat se priznaje. Subota je službeni dan odmora u zemlji, većina poduzeća ne radi na taj dan, a obiteljska večera u petak navečer ostaje običaj ugrađen u izraelski način života. Zamjetan

povratak poštivanju Židovstva i židovskih vrijednosti u životu Izraelaca dogodio se tijekom posljednjih nekoliko desetljeća. Trend povratka tradiciji primjećuje se gotovo svugdje u zemlji.

Postoje razni razlozi za ovu promjenu u ponašanju, ali jedna od glavnih pokretačkih sila ovog trenda u društvu je spoznaja da ono mora imati jednu ujedinjuću osnovu koja će ih držati zajedno kako bi Izrael preživio i nastavio napredovati. Tijekom cijele židovske povijesti, šabat je služio kao taj ujedinitelj Židovskog društva. Kao što često citirani aforizam kaže: "Više nego što su Židovi održali šabat, šabat je održao i sačuvao Židove."

Raštrkani diljem svijeta, predmet predrasuda i progona, sveopće poštivanje šabata ujedinilo je Židove diljem svijeta i dalo im tjelesnu i duhovnu snagu da opstanu i prevladaju. Ovdje u Izraelu, to shvaćanje o snazi šabata i njegovoj vrijednosti za zaštitu i promicanje poruke pozitivnog judaizma i boljeg

(nastavak s 12. stranice) **Rabbi Berei WeIn: Povratak šabatu**

svijeta potaklo je probuđenje. Sve više Izraelaca drže šabat i stavljaju ga kao sastavni dio opće židovskog društva ovdje. Pred nama je još uvijek dug put do toga da šabat zadobije svoje pravo mjesto časti i štovanja, ali trend prema tome je jasan i nedvojen.

Prije nekoliko godina, na inicijativu glavnog rabina Warrena Goldsteina, južnoafričko Židovstvo proslavilo i odalo počast šabatu koji je obuhvatio sve Židove Južnoafričke republike. Iskustvo je bilo uistinu uzbudljivo. Rasplamsalo je dugo uspavanu iskru Židovskog pamćenja, tradicije i duhovnosti kod više desetaka tisuća Židova. Pružilo im je osjećaj zajedništva i pripadnosti. Obnavljanje šabata u njihovom životu – makar to bilo i samo jednog šabata - poslužilo je za obnavljanje privrženosti Židovskom identitetu i zajednici.

Ovaj južnoafrički projekt šabata sada se replicira u mnogim zajed-

nicama diljem SAD-a, zapadne i istočne Europe, pa čak i ovdje u Izraelu. Svi Židovi na ovaj ili onaj način trebaju sudjelovati u ovom plemenitom i povijesnom poduhvatu. Domaćini i gosti, Židovi iz svih sfera života i različitih sustava vrijednosti, imaju priliku da se udruže u ujedinjenju Židovskog naroda. To je prilika da se donose prijeko potreban mir, nada, optimizam, osjećaj za povijest, tradiciju i povezivanja unutar obitelji našoj generaciji - generaciji kojoj je toliko potreban blagoslov na redovnoj osnovi.

Šabat se u židovskoj tradiciji smatra darom Izraelu od samog B-ga, da tako kažem, a kroz Izrael svijetu u cjelini. Naš naj-eći uspjeh u ovoj nadolazećoj novoj godini dobrote i blagoslova bit će jšćanje privrženosti šabatu među svim Židovima.

Šabat šalom ■

Rabbi dr. Abraham J. Twerski:

Adam – Jedinstvena Individua

Tijekom stvaranja Hašem je dao da zemlja iznjedri mnoštvo stvorenja, i bilo ih je mnogo od svake vrste. Adam je, međutim, stvoren kao pojedinac. Midraš pita: "Zašto je čovjek stvoren kao jedna individua?" te daje nekoliko razloga.

Možda je još jedan razlog zbog kojeg je čovjek stvoren kao pojedinac to što je Hašem namjeravao da svaka osoba bude jedinstvena. "Baš kao što su crte njihova lica jedinstvene, tako su im i umovi jedinstveni" (*Tanhuma Pinhas 10*). U namanju ruku, tako to trebalo biti.

Sjećam se ljudi koje sam poznavao 1930-ih. To su bili ljudi koji su se iselili iz istočne Europe početkom dvadesetog stoljeća, a bili su užasno jedinstveni. Mnogi su od njih bili poznati po nadimcima. Shimon je bio jedan krasan *talmid haham* koji je bio poznat kao "der krumer tzadik" (izopačeni *cadik*). Mordechai je bio poznat kao "jom hašiši". Bila su dva Chaima: Chaim S. bio je "Chaim fun America", a Chaim F. bio je "Chaim fun Canada". Eliezer je jedva znao Humaš, a otkako su primijetili da gleda u Zohar, bio je poznat kao "Zohar hakadoš". Moshe W. je prepričavao ono što je u dnevnom tisku Morgen Journal čitao o kraljici od Sabe, što mu je pribavilo naziv "Malka Sheba". Moshe W. mora da je učinio nešto što je opravdalo ime kojim su ga nazivali: Elifaz ben Esav. Nadimci su bili obilježja njihove jedinstvenosti. (Pogrdni nadimci su za svaku osudu i oni krše halahu, no svejedno su ukazivali na osobnost te osobe.)

Umове tih ljudi nisu oblikovali masovni mediji, niti odgojno-obrazovne ustanove, stoga je osobnost svake od tih osoba bila jedinstvena poput otisaka njihovih prstiju i ni-

hovog DNK. Svaka je osoba mislila za sebe, no neslaganja je bilo iznenađujuće malo.

Danas mi glasamo u blokovima i razmišljamo u blokovima. Na nas utječu masovni mediji, velike korporacije i čelnici obrazovnih institucija. Štoviše, odgojno-obrazovni sustav kritiziran je da prisiljava učenike na uniformnost, što je rezultiralo osrednjošću i jednoobraznošću. Popuštamo svakom prohtjevu koji je jači od nas. Naše umove oblikuje sve osim nas samih.

Doista postoje pravila i principi kojih se moramo svi držati, ali unutar ovih parametara postoji dovoljno prostora da budemo ono što jesmo. Što je moj cilj u životu? Što smatram da je sreća? Koje su moje jedinstvene sposobnosti koje bih trebao razvijati? Kakav način života želim?

Rebe Shalom Shachna, otac Rebea iz Rhizina, oženio je unuku Rebe Nachuma iz Černobila. Kasniji hasidi nisu odobravali postupke Rebe Shaloma Shachne, koji nisu bili u skladu s černobilskim praksama i požalili su se Rebe Nachumu. Kad je Rebe Nachum upitao svog unuka zbog čega se ne povinuje tim pravilima, ovaj mu je odgovorio prisposobom.

Jaje patke pomiješalo se s jajima kokoši. Kad su se pilići izlegli, majka ih je odvela u šetnju. Dok su prolazili pokraj potoka, pačić je uskočio u njega. Majku kokoš je uhvatila panika. Počela je vikati: "Izlazi van! Utopit ćeš se!" Pače je odgovorilo: "Nemoj se bojati, majko, ja znam plivati."

Rebe Nachum rekao je svojim hasidima: "Ostavite ga na miru, on zna što radi." Odatle je došla dinastija iz Rhizina, poznata po svojoj jedinstvenosti.

Poslušajte riječi Rava Shloma Wol-

be. "Svaki pojedinac, poput Adama, jedan je cijeli svijet. Postojanje milijardi ljudi ne umanjuje jedinstvenost svakog pojedinca. Svaka individua je jednokratni fenomen."

Svaka bi osoba trebala znati: "Ja, sa svojim snagama i talentima, crtama lica i osobinama ličnosti, jedinstven/a sam na svijetu. Među svima onima koji danas žive i koji su živjeli u svim prošlim naraštajima, nije bilo nikoga poput mene, niti će ikada biti nekoga poput mene, sve do kraja vremena, Hašem me poslao u svijet s jedinstvenom misijom koju ne može ispuniti nitko drugi osim mene samog, u mom jednokratnom životu" (*Alei Shur vol.2, str.71*)

I ponovo, "Koliko li je daleko od poštovanja prema Hašemu osoba koja traži odobravanje samo drugih i spremna je oponašati sve što vidi da drugi čine". (*Alei Shur vol.1 str. 132*).

Možda je fenomen kojeg sam uočio samo površan, makar ne i irelevantan. Kada bi netko upitao moju stariju braću gdje su učili, rekli bi: "Kod Reb Shlome", pozivajući se na Hagaona Rebbe Shlome Heimana iz Mesivte Torah Vodaas. Drugi bi rekli: "Kod Reb Ahrona", što se odnosilo na Hagaon Rebbea Ahrona Kotlera iz Lakewooda. Drugi bi rekli: "Kod Rava", što se odnosilo na Hagaon Rebbea Yosefa Dova Soloveichika. Kad danas pitate *ješiva bahura*, gdje on uči, on odgovara: "U Ponevežu" ili "U Brisku," ili "U Čebinu" ili "na YU". Studenti se identificiraju s mjestom, a ne s osobom.

Možda je prikladnije slijediti instinkt krda. To će nas poštediti potrebe da razmišljamo sami za sebe. Međutim, ako je sreća rezultat samospoznaje i samoispunjenja, možda ćemo svoju sreću žrtvovati zbog prikladnosti. ■

Biseri hasidske mudrosti

Dječak koji jaše na štapu neizmjereno uživa u svojoj igri. Njega nimalo ne zabrinjava činjenica da on sam nosi svog konja, umjesto da konj nosi njega.

Dječakov otac, koji i sam uživa u toj igri, pomaže mu i uvijek je spreman pronaći novi štap, koji će razveseliti dječaka.

Isto je tako i sa *cadikim*. Oni žele voditi svijet. Svevišnjeg, blagoslovljen da je On, ispunjava zadovoljstvo zbog sreće koju osjećaju njegovi sljedbenici dok vode svijet. ■

Magid iz Mezriča

Moguće je da se čovjek probudi i pokaje

netom što je čuo *Kol nidrei*

odsviran na violini. ■

R. Menahem Mendel iz Kocka

Tišina je bolja od govora.

U tišini čovjek može

promišljati veličinu Stvoritelja.

Kad čovjek govori,

bez obzira na sadržaj,

obično se u njega ušulja želja

za isticanjem osobne veličine. ■

Baal Šem Tov

Budi dobar i iskreno služi Stvoritelju.

Tako živi iz dana u dan.

Dobro će ostati,

a loše će nestati samo od sebe. ■

R. Nahman iz Breslova

Bisere sakupio i preveo Nenad Vasiljević

Vossi Katz, Breslov Research Institute:

Berešit – Pustite svjetlost unutra!

Mazel Tov, dovršili smo čitanje Tore! Nevjerojatno, ali tek nekoliko minuta nakon što je završeno čitanje koje traje godinu dana, slijedi malo slavlje, i mi započnemo sve iznova. U tom bi smislu Rebe Nahman uvijek poticao svoje haside da otpočnu iznova i da se nikad ne naviknu na "redoviti, svakodnevni život". Možda smo dovršili čitanje Tore i sakupili mnogo spoznaja, no sada možemo početi iznova s novim načinom gledanja i novom energijom, snagom, da bismo uskoro otkrili da u stvari uopće još nismo ni počeli razumjevati dubinu Tore!

Tora počinje opisivanjem Stvaranja, uključujući stih: "B-g je stvorio dva velika svjetlila - veće svjetlilo [sunce] da vlada danom i manje svjetlilo [mjesec] da vlada noći" (*Postanak 1,16*). Na početku stiha oba se svjetlila nazivaju "velikim", no na kraju stiha se navodi da je mjesec "manji". Raši tumači da su oni stvoreni jednakima, ali je mjesec bio smanjen jer je tvrdio: "Nemoguće je da dva kralja dijele istu krunu."

Ako promatramo sunce i mjesec, razaznajemo očitu razliku među njima. Sunce isijava svoje vlastito svjetlo, dok mjesec tu svjetlost odražava. Kabalistički, svjetlo sunca je predstavlja B-žansko. B-žja zasljepljujuća svjetlost odražava istinsku

stvarnost svemira, a to je da tamo ne postoji ništa osim Njega. Na to aludiraju završna slova riječi u prvom stihu Tore: barA ElokiM eT (B-g je stvorio), koja čine riječ EMeT (istina). Prava svrha B-žjeg stvaranja bila je da Njegova prava priroda postane poznata dolje na Zemlji.

Mjesec predstavlja naše zemaljsko-ljudsko postojanje. Da je mjesec sjao istim sjajem kao sunce, oba svjetlila bi "dijelila istu krunu". To znači da bi B-žje svjetlo gorjelo tokim sjajem, da u biti ne bi bilo nikakve razlike između Neba i Zemlje. B-žja istinska stvarnost prožimala bi sve stvoreno na takav način da bi sve bilo jedno anđeosko postojanje, ali B-žja želja je bila da se Njegova istina odražava u ljudskom doživljaju.

Zbog toga je mjesec učinjen manjim. On više ne sja onako blještavo kao sunce, čime ostavljajući mjesta za laž i sumnju. Ta se duhovna tama manifestira kad god se osjećamo udaljenima, hladnim ili odvojenima od B-ga.

Premda je Stvaranje prouzročilo prvobitnu tamu, kada napravimo pogrešan korak ili pogrešno prosuđujemo, mi dodatno produbljujemo problem i bivamo okruženi s još više slojeva tame. Jeste li se ikad našli u spiralnom padu, željeli se

izvući iz toga, i učiniti nešto smisleno, ali ste bili ometeni pri svakom pokušaju da napravite promjenu? Želite li napraviti tu smislenu molitvu i započeti s izgradnjom istinskog odnosa s B-gom, a ustanovite da vas nešto drugo zaokupi svaki puta kada se prilika pojavi? Koji ključ koji otvara naša srca i umova za ključnu B-žju stvarnost za koju znamo da postoji?

Paraša za sljedeći tjedan kaže: "Načinite svjetlo za arku" (*isto, 6,16*). Hebrejska riječ *teva* (arka) također znači "riječ". Kad izgovaramo riječi molitve istinski i iskreno, mi ih osvjetljavamo i uzrokuje da snažno svijetle, i raspršuju tamu koja nas okružuje i otkrivaju B-žju istinu. Opisujući vrstu svjetlosti spomenutu u ovom stihu, Raši kaže: "Jedni kažu da je to prozor, a drugi kažu da je to dragocjeni dragulj." U čemu je razlika? Dragulj proizvodi vlastito svjetlo, a prozor dopušta svjetlosti da uđe unutra.

Možda mi nismo u stanju izgarati tako ogromnom željom za apsolutnom istinom da sami raspršimo sav mrak. Ali možemo izgovoriti nekoliko riječi iskrene molitve bez obzira gdje se nalazili duhovno i emocionalno. Svaka poštena i čestita riječ koju kažemo stvara prozor koji omogućuje da B-žje svjetlo uđe tako da nam se otkriju duhovni putovi 'povratka kući'. Tako možemo u konačnici ispuniti svrhu stvaranja i vratiti mjesecu njegovu prvobitnu slavu. Amen! ■

Prevela Tamar Buchwald

Rabbi Shaul Youdkevitch, Live Kabbalah:

TJEDNI ZOHAR: BEREŠIT

Mnogo je stranica napisano u Zoharu o *parašat Berešit* i riječi "Berešit", ili Postanak, U početku, što nas uči o važnosti ove *paraše* i mnogih skrivenih tajni koje se u njoj nalaze.

Ono glavno što možemo vidjeti je razlika između svijeta iluzije kojeg doživljavamo sa svojih pet osjetila, i svijeta istine Gornjih svjetova. Stvarnost koju percipiramo svojim osjetilima u svijetu iluzije tek je nagovještaj, sjena značajnijih događaja u svijetu istine. Konkretno značenje ovoga je da ne smijemo držati stvarnim ono što vidimo i čujemo.

Nakon prvog čitanja *paraše* učinit će nam se da postoji mnogo pitanja koja izazivaju špekulacije. *Paraša* otpočinje opisom stvaranja svijeta, i to od prvog dana "B-g je stvorio nebesa i zemlju ... I reče B-g: neka bude svjetlost i bi svjetlost ... i prozva B-g svjetlo danom a tamu je nazvao noći ...". A ipak, dalje u priči se kaže da su nebeska tijela koja svijetle stvorena četvrtog dana, kako bi se "odvojilo dan od noći". Kako onda može biti da su dan i noć stvoreni prvoga dana, ako ih se moglo razdvojiti odvojiti pomoću svijetlećih tijela koja su stvorena četvrtog dana?

Još jedan paradoks nalazimo u stvaranju trećega dana - "niknu iz zemlje trava, bilje koje donosi sjeme po svojim vrstama" i "stablo što nosi plodove sa sjemenom po svojim vrstama". A onda u 2. poglavlju, po završetku priče o stvaranju, bude zapisano "... nijednog stabla polj-

skog još nije bilo na zemlji, niti je je bilje poljsko još raslo, jer Vječni B-g još nije doveo kišu na zemlju, i nije bilo čovjeka da obrađuje zemlju."

Postoji filozofsko propitivanje koje nam može pomoći u rješavanju ovih suprotnosti, koje postavlja pitanje da li drvo koje se sruši u šumi, a nema nikoga u blizini, proizvodi zvuk. Razmatranje o ovom pitanju u suvremenoj fizici nudi odgovor da stablo ne proizvodi zvuk. Na sličan način, prije nego što je bilo nekoga tko će identificirati i imenovati predmete kod stvaranja, oni nisu postojali; nisu postojale ni žive i nežive tvari, niti dimenzija vreme-na.

B-g je stvorio čovjeka dajući mu ulogu da daje imena stvorenome. Mi imamo sposobnost da odredimo

što se događa u našoj stvarnosti, a naša stvarnost je uvijek subjektivna. U priči o Adamu i Evi i Drvetu znanja, Adamov je grijeh bio to što je rekao B-gu "... Žena koju si dao da bude sa mnom, ona mi dade s drveta; pa sam jeo". Adam okrivljuje B-ga, umjesto da preuzme odgovornost za svoje postupke. Okrivljavajući druge, ili Stvoritelja, mi zapravo osporavamo svoju svrhu u životu - sebe kao stvoritelja. Mi tada prestajemo biti na Njegovu sliku, i prebacujemo odgovornost za svoju bol i patnju na druge. Isto tako, u priči o Kajinu i Abelu, pisano je: "I Vječni je uvažio Abela i njegovu žrtvu, ali Kajina i njegovu žrtvu nije uvažio. I to ozlovoljilo Kajina, i lice mu se namrgodi ". I ovdje nas tekst uči da oslanjajući se na druge u prilog vlastite sreće, mi se odričemo svoje moći, i više nismo stvaratelji. U Knjizi Postanka, U početku, imamo priliku da počnemo iznova ispunjavanjem svoje svrhe da budemo stvaratelji; mi smo producent i režiser, urednik i kritičar filma o našem životu. ■

Nisan Mindel:

Moja molitva ....a što se mene tiče (My prayer ...as for me)

Drugi dio: Šabatne molitve

Tekst ove knjige nije prijevod Sidura nego je više izlaganje o sadržaju i komentar. Naše dnevne i subotnje molitve gotovo u cijelosti se sastoje od odlomaka iz naših svetih tekstova iz Tanaha (naše Svete Knjige) i iz Talmuda. Izbor i poredak tekstova - „Sidur“- ovih molitvi odredili su naši B-gom nadahnuti Proroci i Mudraci. Radi toga su naše molitve odjek vječne i beskonačne B-žje riječi. Mi se B-gu obraćamo „Njegovim riječima“, naravno, načinom koji je ljudima razumljiv i moguć jer je čovjekov jezik ograničen i presiromašan da bi se njime zaista moglo izraziti sve suptilne nijanse i dubokoumni smisao i značenja naše B-žanske duše jer zaista to je temeljno značenje *tefila* - služba srca.

Naši Proroci i Mudraci iz davnine, uređujući i organizirajući redoslijed naših dnevnih molitvi, mudro su izabrali one dijelove teksta iz Biblije i Talmuda koji će u nama pobuditi najdublje religiozne osjećaje i nadahnuti naše duše da se priljube uz našeg Nebeskog Oca. No u isto vrijeme, mudro su uključili i one tekstove koji sadrže temeljne istine i načela naše vjere; od onih temeljnih moralnih i etičkih vrijednosti do uzvišenih ideja čistog monoteizma koje izjavljujemo u *Šema*.

Iz ovoga je jasno vidljiva namjera da Sidur bude i poticajan i poučavajući.

Nažalost, ljudska priroda je takva da često ponavljanje istih molitvi, (iz dana u dan, nekih tri puta dne-

vno,) s vremenom, smanjuje snagu dojma tih molitvi na naša srca i um.

Molitve za Šabat, dakle one koje su posebno namijenjene za Šabat mole se jednom tjedno. Težište tih molitvi je na Stvaranju, B-žjoj Providnosti, Objavi na Sinaju i na temama koje nam daju uvid, čak bismo mogli reći da nam daju osjećaj Svijeta koji dolazi. Molitve za Šabat izgovaraju se opuštenije ali u jasno određenom poretku, za razliku od dnevnih molitvi koje se ponekad i ne moraju moliti na isti način.

Glavna zadaća ove knjige je otkriti i objasniti dublje značenje naših Šabatnih molitvi.

Psalam 69,14

„A što se mene tiče, neka bi molitva moja Tebi upravljena,

O B-že, bila u vrijeme blagosti;

O B-že, u obilju Tvoje milosti,

Odgovori mi istinom Tvog Spasenja.“

O knjizi „...Moja molitva“

Prvo izdanje knjige pod naslovom „As for Me, My prayer“ objavljeno je 1972.g. i tijekom godina nastalo je nekoliko ponovljenih izdanja. Knjiga je objavljena na više jezika - hebrejskom, francuskom, španjolskom i ruskom jeziku, i na taj način postala pristupačna većem broju čitatelja.

Da napišem ovu knjigu o subotnjim molitvama potaknuli su me isti razlozi i ista je moja namjera sada kao i kad sam napisao prvu knjigu u kojoj se bavim tumačenjem dnevnih molitvi. Međutim u vezi ove knjige potrebno je dodati nekoliko objašnjenja: izjednačivanje Šabata sa svjetlom, više je od samog simbolizma - palimo svijeće kojima dočekujemo Šabat i ispraćamo Šabat

(nastavak s 20. stranice) **Nisan Mindel: Moja molitva ...a što se mene tiče**

svjetlom (paljenjem prepletenih svijeća za havdalu kako bismo zaključili i ispratili Šabat). Jezikom kabale i hasiduta, svjetlo se poistovjećuje s prvim isijavanjem - svjetlosti Stvoritelja - *Or-Ein-Sof* („Beskonačno Svjetlo“).

Jedno od temeljnih načela metafore svjetla je da fizičko svjetlo ne postoji samostalno. U trenutku kada se odvoji od svog izvora ono prestaje postojati. Isto se događa i sa svime stvorenim kao i svakim poje-dinačnim dijelom stvorenog, radi čega je stvaranje neprekidni proces.

Nadalje, važno je istaknuti da je svjetlost sama po sebi nevidljiva; postaje vidljiva tek kada se odbije od materijalne podloge, pa makar to bila i sitna čestica prašine u zraku. Trak svjetlosti koji vidimo kako sjaji u prostoru naše sobe, vidimo zato jer se odbija od čestica prašine koje lebde u zraku. Zrake sunca koje se probijaju kroz oblake vidljive su nam jer se odbijaju od kapljica kiše ili vlage u zraku. S druge strane, astronaut koji lebdi u prostoru a sunce je iza njega vidi ispred sebe samo tminu i odsjaj svjetlosti udaljenih zvijezda i planeta. Zrake sunca iza njega prolaze mimo njega ali u beskonačnom prostoru nema ničega od čega bi se mogle odraziti i vratiti kao svjetlost u njegove oči.

Svjetlost obasjava sve podjednako, ali sama se pri tome ne mijenja. Svjetlost nije tvar nego je energija.

Ovdje spomenuto (i sve što nije spomenuto o prirodi svjetlosti) čini je izvrsnom metaforom koja se često koristi u literaturi kabalista i hasiduta da bi se lakše opisale i razum-

jele istančane i zakučaste ideje koje se odnose na: Stvaranje, B-žju Providnost, *Šehinu* (B-žju SvePrisutnost); na „urođeno“ (imanentno) i izvanjsko (transcendentno) značenje materijalnih predmeta u izvođenju *micvot*, kao i u tumačenju drugih ideja kojima se pisac bavi u knjizi.

Na taj način nam je moguće razumijeti Univerzum kao i sve ostalo u redoslijedu stvaranja, uključujući i prirodu neživih predmeta koji se također sastoje od „tijela“ i „duše“. Mислеći pri tome da pojam „tijelo“ označava sve one vidove tvari (tjelesnog) koje možemo oćutiti našim tjelesnim osjetilima - u metafori opisano kao „refleksija“ svjetlosti (od tjelesnog, tvarnog); dok se duhovni vidovi stvari, oni koje ne možemo vidjeti tjelesnim okom, nego samo okom „uma“ (intelektom) i to se poimanje odnosi na dušu /duhovno - u metafori označava kao izravno isijavanje svjetlosti iz samog

izvora.

Šabat, također, ima „tijelo“ i „dušu“. Pod „tijelom“ poimamo sve vidljive vidove Šabata - paljenje svijeća, posebno jelo i posebna, svečana odjeća, posebna liturgija Šabatnih molitvi - sve ovo zajedno čini se da bi se uvećalo slavljenje i užitak u obredima i običajima Šabata. Ali duh/ duša Šabata nadilazi sve navedeno; to je skrivena duhovna vrijednost potpunog doživljaja Šabata. Tu vrijednost otkrivamo svatko za sebe kroz osobno duhovno iskustvo.

Nema ništa što bi nas više moglo približiti tom duhovnom iskustvu od Šabatnih molitvi. Ali da bi zaista mogli doživjeti, osjetiti i shvatiti duh Šabata, potrebno je mnogo više od samog izgovaranja molitvi; treba razumjeti dublja značenja i ideje koje skrivaju poznate riječi i fraze kroz tumačenja kabalističkih i hasidskih Mudraca.

Pisac je pišući ovu knjigu nastojao dati svoj skromni doprinos kako bi nam bar malo približio okuse i mirise Šabata pružajući nam priliku da dublje zaronimo u razumijevanje Šabatnih molitvi, držeći se izreke:

„Daj malo mudrosti mudrome i on/ona će (time) steći veliku mudrost.“ (Proroci 9,9) ■

Odabrala i prevela
Jasenska Furst

Iz domaćeg tiska

DOBA KOJE SE VRAĆA Direktor muzeja u Auschwitzu ozbiljno upozorio Europu: "Stanje je gore nego uoči Drugog svjetskog rata"

Index 8.10.2017.

EUROPA i svijet suočavaju se s ponovnim rađanjem populizma i s govorom mržnje, antisemitizmom, ksenofobijom i izbjegavanjem odgovornosti, ocijenio je Piotr Cywinski, direktor Državnog muzeja Auschwitz-Birkenau, naglasivši da je to povijesno mjesto dokaz dokle može dovesti ljudska mržnja i izostanak reakcije na zlo.

"Svjedočimo ponovnom rađanju najgorih vrsta populizma i ksenofobije.. i to jako uznemiruje", rekao je novinarima Cywinski, koji je od 2006. direktor muzeja u poljskom mjestu Oswiecimu.

Upravo je Auschwitz "dokaz do čega može dovesti mržnja", naglasio je Cywinski ovaj tjedan na međunarodnom seminaru za novinare, istaknuvši da muzej "pokušava prikazati mehanizam zla koje se ovdje dogodilo kako bi se ljudi potaknuli da razmisle i analiziraju svoju odgovornost danas".

A danas s moralnog stajališta, kaže, uopće nema sumnje da je stanje "znatno gore" nego što je bilo uoči Drugog svjetskog rata.

Objašnjava da je tada bio rat, pomaganje Židovima se kažnjavalo smrću, a informacije su se sporo širile.

"Danas znamo sve i to u realnom vremenu. Nismo u ratu. A u smislu pomoći ne događa se mnogo više nego onda", kazao je.

Cywinski je rekao da Muzej Auschwitz-Birkenau uz

seminare za novinare organizira i brojne druge konferencije i skupove, za mlade, učitelje i profesore, suce i policajce, diplomate, pa čak i zatvorenike. Memorijalni centar organizira skupove i u drugim gradovima i zemljama.

Genocid počinje riječima

Pawel Sawicki iz ureda za medije koji je novinare proveo kroz Auschwitz I i Auschwitz II-Birkenau istaknuo je kako genocid ne počinje ubojstvima.

"Sva nedjela počinju riječima", rekao je. Izostanak reakcije na riječi akcelerator je svega što slijedi.

Za Pawela Sawickog njegovi suradnici kažu da je bio vodič kroz notorni logor smrti velikom broju šefova država, premijerima, slavnima.

Ali o tome ne smije govoriti. Smije i želi govoriti o onome čemu je namijenjen ured za edukaciju u Auschwitzu - o odgovornosti ljudi - te tu poruku posebno prenijeti

novinarima jer, kako kaže, snaga medija je golema i stoga sedma sila mora biti svjesna svoje moći.

Muzej Auschwitz-Birkenau je od 2001. do 2016. ostvario velik porast u brju posjetitelja.

Godine 2001. bilo ih je našto manje od pola milijuna, a lani nešto više od dva milijuna. Među njima i 11.750 iz Hrvatske.

Na ulazu u Auschwitz I najviše je mladih koji bivši koncentracijski logor posjećuju u okviru obrazovnog programa. Oni čine do 65 posto ukupnog broja posjetitelja. Uz njih, brojne su i skupine turista koje vode dobro educirani vodiči na 17 jezika.

"Nijedan muzej ne može pružiti ovakvo iskustvo jer posjet Auschwitzu nije kao posjet Muzeju holokausta u Washingtonu ili Yad Vashemu jer je ovo autentično mjesto. To nije muzej o nečemu što se dogodilo daleko, nego ovdje", kaže Sawicki.

Djelatnici muzeja posjetitelje žele navesti da se upitaju o svojoj pojedinačnoj odgovornosti. "Najvažnija zadaća za nas u edukacijskom centru je naučiti ljude odgovornosti, ukazati im da smo svi mi promatrači zla i da uvijek imamo izbor", kaže Sawicki. Pojedinci odlučuju hoće li ostati pasivni ili djelovati.

Stoga je cilj edukacijskog centra s jedne strane predstaviti povijesne podatke i činjenice, ali posjetiteljima ukazati i na osobne priče preživjelih jer na taj se način dehumanizirana masa žrtava pretvara u osobnu priču, a žrtva dobija identitet. ■